

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
980
981
982
983
984
985
986
987
988
989
990
991
992
993
994
995
996
997
998
999
1000

કુલાણી

આશવા.

સગ્ન વિશે વાર્તા રૂપે

નિબંધ

છપાવી પ્રસીદ્ધ કરનાર.

મુકશેસર. મનસુખરામ મગનલાલ.

રચનાર

ઈ. અ. સુરતી.

દોહરો

સગ્ન જગતમાં મગ્ન થઈ બંગ કરે બહાર

તે બતલાવેને કરો આ પુસ્તક વિસ્તાર

અમલવાદ "ન્યાયસાગર" પ્રેસમાં છાપી.

કુલણ

ગ્રાણીયલ વાંચનારાઓ !

આ આર્ય દેશમાં અને મુખ્યત્વે ગુજરાતમાં ખાળસગ્ન નો પ્રસાર વિષે છે. તેમ કુલણઓની સંખ્યા પણ નિર્ણય પેશ છે; 'કુલ' એક વખતે બનેલા એવા બનાવોથી મને એક વાર્તા રૂપે તે માનો હાસ્ય જનક નિર્ગંધ લખવાને મન થયું જે લખીને આપ સાહેબોની સેવામાં પ્રગટ કરું છું.

વસંત રતુના રમણિય દિવસમાં એક દિવસે પ્રભાતમાં દાતાજી કરતાં, પોતાની સ્ત્રી, બહાલીવલુ સાથે કુલણ વાત કરવા લાગ્યા:—

અલી ! આપણા મુર્ખદાસ હવે મોટો થયો; નવ પુરાં થઈને દશમું ચાલેછે; મારી તથા તારી ઉમ્મર લગભગ પચાસ વરષની થવા આવી; ને આપણા મનનો મનોરથ મનમાં રહી જશે; મોટે હવે તો એનાં લગ્ન કરવાં જોઈએ. આપણા વેહેવાઈ કોદરદાસ પણ ગોરની પાસે વારે વારે હાલવાવા

ઠરેછે કે, લગન કરો, લગન કરો, માટે ખામુખા આપણા મુરખાદાસ
ને હોણસાલ પરણાવી દઈએ. કાલે ભાણુ જ્ઞેશીને તેડાવીને
મુરત જ્ઞેવરાવીએ. લગન જ્ઞે કાગણ મહિનામાં આવેછે, તો
તો ઠીકજીએ, ચાલની આ દાતણ કરી લઈને હમણાં જ ખો-
લાવી લાવું. !!! હમણાં ખીજી શી હું રી પકવવી છે; ખેઠા
ખેઠા શું કરીશું;

એમ કહી કુલણજી ભાનુજ્ઞેશીને ત્યાં ગયા, ને તેને પગે
ભાગી કેહેવા લાગ્યા, કે જ્ઞેશી મહારાજ, આજે મારે ઘેર પ
ધારો, મારે માંઈ મુરત જ્ઞેવરાવું છે, ભાનુજ્ઞેશીએ વિચાર્યું
કે ચાલો, આજ અખ્યાણું પાક્યું, જ્ઞેશીજીએ પાંધરી પે-
હેરી માંહે ટીપણું ખોસ્તું અને સારા સુકન જ્ઞેઘ કુલણજી
ની સાથે તેને ઘેર જવા નિકલ્યા, ઘેર વહાલી વહુ તો રાહ
જ્ઞેઘનેજ ખેઠાં હતાં. જ્ઞેશીએ ટીપણુ કાઢારી મુરખાભાઈની
કન્યા સુંદરગવરીની રાશીએ તપાશી જ્ઞેઘ તો કાગણસુદ
એકમનું શુભ મુરત આવ્યું. શેઠ ખહુ ખુશી થઈ ગયા, તે
થો ભાનુ જ્ઞેશીને અખ્યાણામાં સવાસેર ધણી સવારૂપીએ આ
ને એક નાળિયેર આપી વિદાય કીધા. પણ કુલજી પોતા-
ની વહાલી વહુને કહેવા લાગ્યા કે મહા શુદ્ધ પુનમ તો ગ-
ઈ, હવે લગનને થોડા દિવસ પાકી રહ્યા, માટે તાકીદથી તે-
મારી કરવી જ્ઞેઘએ, આપણા એકનો એક લાડકવાયો છેક-

રો, ને વળી આપણુ કુટુંબ ખાનદાન ફેરવાય, આપણા ઘર માં તો હાંદલે હાંધીં લડે છે, પણ આપણા નામ પ્રમાણે તો આપણે મોટો વરઘોડો તથા સારો ખરચ કર્યા વગર છુટકો નથી, આપણા નામ ઉપર તો ખાંધી મુકોછે, તેથી વ્યાજે નેઈશો તેટલા રૂપિયા મળશે, આવુ શેઠનુ ખોલણું સાંભળી બહાલી વહુએ પુછ્યું કે તમે શું કરવા ધારો છો ?

કુલણુજી--અલખત આપણા નામ પ્રમાણે બે ત્રણ ન્યા તો તો કરવી નેઈએ. તથા પેલી વડોદરા વાલી ઉમદા ખસનો નાચ કરાવવો, તથા સાંબેલા અને સુરતના આંગરેજી વાળા સાથે ધામધૂમથી સરઘસ કાઢાડવું નેઈએ.

બહાલી--જાઓ જાઓ, આપણા મુરખાદાસ એકનો એકછે, અને તમે આટલું કરીને બેશી રહેવા ધારોછે કે શું? આજ લગન જેવું કારજ કોને ખારણું? આપણું મા ખાપ ને શું? ખત્રીશ વાની પકવાને આપ્રું મહાજન જમાડો તથા બે આપણી ન્યાત કરો ને તેને બિજે દિવસે મોટો વરઘોડો કાઢો. ખાકીનું તમે કહ્યું તે પ્રમાણે. ત્યારે તો શોખા મલે, નહીં તો ગરીબ પણ એટલુંજ કરેછે. એમાં શો મોટો વાધ મળે.

કુલણુજી--હા જો ખરું પુછેતો આપણા નામ પ્રમાણે તથા મુરખાદાસને પરણાવાની હોંશ પ્રમાણે વું કરેછે તેવેજી,

ખરચ કરવો નેઈએ, પણ તું કહે છે એ બધું ખર આપણી શક્તિ નેઈએ કેની!

બહાલી—નવાણું ત્યાં ભર્યા સો. આટલા ખરચ માટે કો ધના વ્યાજે કહાડી લાવશે તો આટલા વધારે. જે થવાનું હો તે થશે. કાણે દીઠી છે કાલ. જરાતો મળશે, કે ફલાણા-ભાઈએ આવી મોટી ધામધુમથી લગ્ન કીધાં હતાં! એ જતો એ.

આ પ્રમાણે વત કરતા હતા એટલામાં કાલીઓ હજમ કુલણુજીતું માથું દુકવા આવ્યો.

કુલણુજી—ચલ કાલીયા, આજે અત્યેથી મારું ખોડો નાખ. આપણા મુરખાદારાના લગ્ન ફાળુ સુદ એકમનાં કર્યાં છે, તેથી હવે દાણા દાણી વિગેરે લગ્નનો સહીત્ય તથા ચાર કરવો નેઈએ. હવેથી તું વેહેલો આપતો જ. જે, લગ્નનું કામ છે હોં!

કાલીયા—અરે શેઠ તમે કહેશો તો આખો દિવસ ને આખી રાત આહોંજ પડી ચલીશ, મુરખાભાઈના લગ્ન, સાં ભળી હું ધણા પુરશી થયે છું પીઠી ખીઠી તર્કમાર કરાવજો

કુલણુજી—(હસતાં હસતાં) હજમ ભાઈની જાતજ-એવી પીઠીમાં ત શું જીવે જે તેને તથા ચાર કરાવતાં વાર લાગે? પણ આપણા ધરના નામ પ્રમાણે લગ્ન મોટી ધામ

ધુમધી કરવા નેઈએ અને તે માટે હજી લાખો વાના તઈયાર કરવાના છે.

કાલીયો-ખર કહોછો શેઠ એમ કીધા વીના કેમ ચાલે; એમ સરખા ગરીબ પણ એવે ટાંગે ને પછસી ન હોય તો- તમ સરખાના દેવા કરીને પણ ધ.મ ધુમધી લગ્ન કરીએછી- એ. ઠાકોરજીએ તમને ખહુ આપ્યુંછે; માટે તમારે પાંચ પછ- શા વાપરવા નેઈએ; તમારો હીરા જેવો એકનો એક દીકરો પનગે અને ત્યારે તમે ન ખર્યો ત્યારે ક્યારે ખર્યો લગ્ન કંઈ વારે વારે આવેછે, ઇસ્વર કરે ને તમને જશ મળશે ને વાહ વાહ કહેવાય!

એ રીતે કુલગુજીએ ખુબ ઘણીને ઉલ્ટે માનને આપ્યાં. એ કાલીયો હજારે ખુબ છાપરે ચડાવી દીધો અને વળા ના મે કુલગુજી તેમાં વળી બહાલો વકુતું અઠકું બહાલો તેથી ભાઈતો ખુબ કુલાઈ ગયા અને નાહી ઘેઈ ઝટ પાઘરી લુગ ડાં પેહેરી લગ્નનો સામાન તઈયાર કરાવા તથા કોઈ સરાફને ત્યાંથી બ્યાજે રૂપિયા કહાવાની ગેઠવણ કરવા બહાર નીકળ્યા; રસામાં તેને તેનો મિત્ર સમજીલાલ મળ્યો, સમજીલાલે પુછ્યું કે કેમ ભાઈ આજ કાંઈ ટાંટીયા જરમાંછે અને મ્હોં મસ મકલાયછે. એવું શુંછે?

કુલગુજી-સમજીલાલ માફ કરજો મેં તમને દીઠા ન-

હી હો! વાર હવેતો તમારે કામકાજ કરવા આવવું જોઈશે. તમારે હાથો હાથ કામ પાર પાડવું જોઈશે, આપણા મુરખા દાસના કાગળ સુદ એકમના લગન કર્યાછે; તેથી તમે આવ કો તોજ કામ થશે, તથા લગન ખરાખર થયા એમ કેહેવાશે

સમજીલાલ—અરે વહુ! એમ શું ખોલોછો? તમારે આ મારે કંઈ જુદાઈ છે તમે કેહેશો ત્યારે તમારી શેવામાં તઈય રજ છોએ. પણ તમે મુરખાદાસના લગન કરવાનો કયે દિવશે વિચાર કીધો પરમ દિવસે સાચે આપણે મલ્યા હતા ત્યારે તો મારી આગલ તમે કંઈ વાતજ કીધી ન હતી અને એક દમ કેમ વિચાર કર્યો!

કુલજી—આપણે તો કંઈ વિચાર ખીચાર કીધો ન હોતો પણ અમારા વેહેવાઈ ઉપરા ઉપરી ગોર કને કાહાવ્યા કરેછે કે લગન કરો લગન કરો તેથી આજે સવારે દાતાજી કરતાં વિચાર મુજબોએ આપણી ઉમર થઈ, ને કોણ કાલ દીકીછે; મનની ઉગેદ મનમાં રહી જશે ચાલની લગન કરી નાખીએ એવું વિચારી લાનું જોડીને ખોલાવ્યા ને લગન જોવરાવ્યાં તો કાગળ સુદ એકમનું મુરત આવ્યું. ખાકી અગઉથીજ વિચાર હોતતો હું તમ સરખા વહાલા મિત્રને કેમ જણાવ્યા વગર રહું ?

સમજીલાલ—પણ કુલણજી, તમે એટલી ઉતાવળ શા
ની કરો છો ? તમારા મુરખાદાસની ઉંમર સાત કે આઠ વર-
સની છે. તમે હજી ગામમાં હો હા કીધી નથી માટે મારી
વાલો. હજી વખત થાય છે. હાલ તમારા મુરખાદાસને ભણવા
દ્યો ભણી ગણીને મોટો થાય ત્યારે લગન કરજો. વખત ઘ-
ણી છે. એવો રી ઉતાવળ છે ?

કુલણજી—હવે કંઈ વિચારયું કરે ? મેં હજમના જે-
વી ચરકેલ જાતને મોટે વાત કરી કે આપણાં મુરખાદાસનાં
લગન કરયો છે, તે હજમની જાત ગામમાં હો હા કરી મુક
શે માટે ન કરીયે તો પ્રમાણી ક્રેજેની થાય. હવે તો લગન
કરયા વિના છુટકોજ નથી.

સમજીલાલ—એમાં શાનો ફજેતી ? તમે લગન કર-
વાનો વીચાર કીધો ને તે કદાચ પાછો ફેરવો તેમાં અવચણ
શાનો ? ધણુએ સોદે લગન જોવરાવી રાખે છે ને પછી આ
હચણ નડે છે તો ફેરવે છે.

કુલણજી—ખરી વાત પણ આપણા નામ પ્રમાણે તો
લગન ફેરવી શકાય નહીં. સોદેને મોટે કંઈ હુઆ દવાયજે
તેઓ તો તરત વાત કરે કે કુલણજીના છોકરા મુરખાદાસ
નાં જોવરાવેલા લગન કરયા તો આપણે બુડા મરવા જેવું
થાય—તે કરતાં પ્રાણપણામાં લગન કરવામાં હું કંઈ હરકત

જેતો નથી. કાલે છોકરોને વહુ ઉમરમાં આવશે ને ખાઈપો ને કસોલ કરશે, વળી હું મારા મુરખાદાસને પરણાવ્યા વગર મરી નહિ તો હું ખરેખર કહું છું કે, મારા મનમાં હોંશ રહી જાય, માટે ગમે તે થાઓ, પણ હું તો મારા મુરખાદાસ ને પરણાવીશ અને પરણાવીશજ.

સમજીલાલ—જ્યારે તમે એવો કરાવ કરીને બેઠા છો? જ્યારે તો હું લાચાર છું; બાકી મારી નજરમાં તો એ કી-કે લાગતું નથી, પછી જેમ તમારી મરજી.

કુલજી—મારી મરજી તો કોટી પ્રકારે લગન કરવા નીજ છે, ઉપરથી દેવ ઉતરે તો પણ શું? મારી મરજી ફરવ નાર નથી માટે તમારે પોતાનું કામ સમજી તાકીદ રાખવી. મુખ્યાદાસ તમારોજ છે. માટે જેમ આપણી વાહ વાહ થાય તેમ કરવું.

સમજીલાલ—તમારા બોલવાપરથી જણાય છે કે તમારી મરજી બહુ ધામધુમથી લગન કરવાની છે ખરું કે ?

કુલજી—ઘણી ધામધુમથી તો શું, પણ અલખત આ પંજા અગલના નામ અને આખર પ્રમાણે કરવું જોઈએ, પાંચ સાત વાર બધા માજનને તથા બે ત્રણ વાર ન્યાત વાલાઓને જમાડી શું, તથા એક મોટો વરઘોડો સાંબેલા અને સુરતનાં અંગરેજ વાજ સાથે ધામધુમથી ઠાડીયું

એટલે ખસ.

સમજીલાલ--કુલાણી તમને આટલા ખર્ચા કોણે કુલાવ્યા છે ? આટલો ખર્ચો નકામો ખર્ચ શા આધારપર કરવા ધારે છો ?

કુલાણી--એ નકામો ખર્ચ કંઈવાય કે ? એવો એવો ખર્ચ ક્યાં વારે વારે કરવો પડે છે ? લગન સરખો દીવસ કોને ત્યાં આવે છે ? જેના ભાગ્ય મોટાં હોય તેને ત્યાં આવે છે, દુનિયામાં આપણે આખરે ઇન્ત ખીજી કંઈ રીતે મળે છે ? મોટો ખર્ચ કરીશું તો જાણશે, માટે જાણો, મારા સાહેબ, એમ શું જોલો છો કે તમને કોણે કુલાવ્યા છે. કુલાવાનું શું કામ છે ?

સમજીલાલ--દુનિયામાં લગનને અવસરે મોટી ધારાધુમ કરવાથીજ આખરે મળતી નથી. ખીજા સેંકડો રસ્તા છે. જેથી માણસને માન તથા આખરે મળે છે હું તમને સમજાવોશ કે લગનની ધામધુમથી નામ વધવાને બદલે આર સા-રા માણસમાં હાંશી થાય છે. હા તમે કહો છો તે ખરે કે મારી વાહવા થશે અને મારૂં નામ વધશે પણ નેકાણિક છે, તં મારી હાલતથી હું કંઈ અજાણ્યોં નથી. તમારા પિતાની સઘળી દોલત કુના થઈ ગઈ છે. ને તમે તો ઉલટા કરજી કની લગન કરવા નહિયાર થાઓ છો, એ કાંઈ ઠીક કરતા નથી.

હું તમારો મિત્ર છું, માટે મારે તમને યથા શક્તિ સલાહ આપવી જોઈએ; તમે આ પ્રમાણે કરજ કરી ધારાધુમથી લગન કરો એ મને ખીલકુલ ઠાંક લાગતું નથી. તેથી તમને શિખામણ દઉં છું. જરેખર તમને કોઈએ ભમાવ્યા છે તેથી કૂદ લાઈ ગયા છો પણ મારૂં ગરીબનું કહ્યું માનો. એ જોઈ વિચાર છોડી દો. ઊંટનાં પગલાં બકરી ભરતો જાય તો બકરી તું કંઈ પણ ઠેકાણું લાગે નહીં; માટે તમે મને મળજો, મારે તમારી સાથે એ વિશે વધારે વાત ચિત કરવી છે માટેના મુખા તમે મને મળજો હો ! ભુલશો નહીં પણ તમારે કાણિ કિરતી પર કુલાતું નહીં.

કુલાણુજી—જાઓ જાઓ તમે મારી ઉલટ શાની ભાં ગો નાખો છો ? આ દેહજ કાણિક છે તો કાણિક કિરતીની આશા કેમ ન રાખવી? હું તો ધારાધુમથી લગન કરવાનો. તમે મને પાલવેંતો મને કામકાજમાં મદદ કરજો, મને ઘડીની કૂર સદ નથી. કાગણુ શુદ્ધ એકમને હવે થોડા દિવસ બાકો રહ્યા છે.

એ પ્રમાણે બેઠે મિત્રો મિત્ર ચહેરે છુટા પડ્યા. સમજી-લાલ રસ્તામાં જતાં મોતાના મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે કુલાણુજીની આ કમખખતી લાગી છે? કોઈએ કુલાવ્યા છે તેથી કુલાઈ ગયો ને એકદમ વગર વિચારે ખરૂં કરવા નિઃ-

થો છ, પોતે વિચારતો નથી કે ઘરમાં તો હાંદલે હાંદલાં
લડેછે, હું આવો ખરચ કરવા શું બેઠો છું! મને નવાઈ
લાગે છે કે એનું મન ઓટલું બધું કેમ ભમી ગયું હશે! મેં
એને કહ્યું કે સાંજના કપા કરી મને મળજો તે ઉપરથી ગુ
રુસમાં આવી બોલ્યો કે તમારે પાલવે તો હામદાજમાં આવ-
વજો. પણ મારે ક્યાં એના બોલવા સામું જોણું છે, હું એ-
નો સાચો મિત્ર, માટે જાણીથી જમી લઈ એને ઘેર જાણી,
એને એને જો તે પ્રકારે માને તો સમજાવીને જો વાત કહું.
પછી તો એનું નરીજા, મેં એને કહ્યું કે તારા છોકરાની
હાર હજી પુખ્ત નથી થઈ, હજી તો એને ભણવાનો વખત
છે, માટે હાલ તેને પરણાવાનું માંડી વાલ તો તે પણ નથી
માનતો. વાર તે તો જાણે રહ્યું પણ તે આવી ધામધુમથી
લગ્ન શાને કરે છે! એવી રીતે વિચાર કરતો સમજાસાલ પો
તાને ઘેર ગયો.

આણી તરફ ફુલણજીએ સમજાસાલના કહેવાને કંઈ ગણ-
કાર્યું નહીં, અને અમરજી ભુપજીની પહેડીએથી વ્યાજે રૂ-
પીઆ કહાડવા ગયો. અમરજી સારાફે તેના નામ પ્રમાણે
એને તેની ખાંધી મુઠી હોવાથી રૂપીઆ દશ હજાર ધીર્યા તે
લઈ ફુલણજી પોતાને ઘેર ગયો ને પોતાની વહુને કહેછે કે

જેયું, આપણો મૂર્ખાદાસ કેવો ભાગ્યવાન કે જ્યાં અમરજીની દુકાને ગયો કે તરત રૂપીઆ દશ હજારની રકમ લઈ આવ્યો.

બહાલી—પણ તમે તો ખુબ રોકાઈ ગયા, એટલી ખાધી વાર ક્યાં લાગી ?

કુલાણજી—રસ્તામાં પેસો દોઢેટ ડાહ્યો મળ્યો હતો, તે વળી ડાહાપણ ડાહ્યો થઈ મને શિખામાણ દેવા લાગ્યો કે સગન ધામધુમથી ન કરો. પણ તે જાણતો નથી કે એવો એની શિખામાણને અહીં ખંદા ક્યાં ગણુકારે છે, સમજીલાલ જાણે છે કે એ એવો ખરચ કરશે તો એની આખર વધોજશે, માટે પેટના ખર્ચો ગામ બાળવા માગે છે. પણ ખંદા ક્યાં કાચા છે ? ચાલ હવે તો હું પાછો જાઉં વાળવાલા કાપડીઆ, ફરજી, વગેરેની સાથે ખંદાખસ્ત કની આવું એ મ કહીને કુલાણજી બજારમાં ગયા અને અહીં તહીં આંટા મારી સર્વે જાણને વરદી આપી સાંજે ઘેર આવ્યા તો સમજીલાલ તેની રાહ જોતા બેઠા હતા કુલાણજીને તેણે ઘણા ઘણા ત્રિનવીને સમજાવ્યા પણ બધું ધુળપર લીધણ જેવું હતું. કુલાણજી એવા તો હઠ લઈને બેઠેલા કે એકના બે થયાજ નહીં આખરે સમજીલાલનું માનવાને બદલે તેની સાથે કંઈકો કરવાપર આવ્યો ત્યારે સમજીલાલ તે વખતે ગ-

મ ખાઈ ગયા. મેં વિચાર્યું કે તથી માનતો ત્યારે આપણે
થું કરીએ મુરખ અને હઠીલા માણસ સમજાવ્યા સમજતા
તથી. કહ્યું છે કે,

શ્લોક,

**ઘજૂલેપસ્ય મુર્ખસ્ય નારીનાં કરકટકસ્યચ
एकोग्रहस्तु मीनानां बीलीमदयपयोर्यथा**

ભાવાર્થ—વજ્રલેપનો, મુરખનો, નારીનો, કટકનો, અ-
ને માછલીનો એકજ હેતુ હોય છે. અર્થાત તેઓ બે એકજ-
પક્કડે છે તેને ને તેને દ્રવ વળગી રહે છે. વળી,

શ્લોક,

**उपदेशीहि मुर्खाणां प्रकोपाय नशान्तये
पयः पानं भुजंगानां कवलं विष वर्धन**

ભાવાર્થ મુરખને ઉપદેશ દીધાથી તે શાંત થવાને બદલે
ઉલટો ગુસ્સે થાય છે. જેમકે સાપને કુધ પાયાથી ફાયદાને બ
હલે એાર ઝેર ફાયદા થાય છે. એજ પ્રમાણે મુરખા માટે
સમજ્યું તેઓને જ્યારે વિતે ત્યારેજ જાણે છે, ને મેં એ-
ને એવીજ સલાહ આપી હોત અને એની ગોઠિને ઉત્તેજ.

આપ્તુ હોતો મારા ઉપર અતિ પ્રસન્ન થાત અને મને સા
રો આવકાર દેત. કારણ કહ્યું છે કે

उपजातीवृत.

मृगा मृगै संगमनु व्रजन्ति
गावश्चगोभिस्तुरंगास्तुरंगैः
मुखाश्चमुखैः सुधीयसुधीभिः
समानशीलव्यसनेषु सख्यम्

ભાવાર્થ—મ્રગને મ્રગ મણેથી શુભ સંગમ થાયછે. ગા-
વને ગાય સાથે અને અશ્વને અશ્વ સાથે; તે પ્રમાણે મુખ
મુખ સાથે અને સુમને સુમ જન સાથે; જેને જેવા મિત્ર
એકબીજા તેને તેવાનાજ સંગમ થાયછે. કયાં કળ સૌ સૌની-
મજે ભોગવશે માટે હવેતો એજ, ઠોકર ખાવાદા એટલે એ
ની મજે બાજુશે કે હું કહેતો હતો તે મારા સારા માટે નહીં
પણ તે એનાપોતાના લક્ષાને માટેજ.

પછી સમજીલાલે તે મુખ્યા કુલણીને ખુબ કુલવા દીધી
અને કહ્યું કે ભાઈ મજ સરખું કામકાજ હોયતે કેહેજો; કુ-
લણીએ કેટલુંક નજીક કામ તેને સોંપ્યું લગનને આગલે
દિવસે પોતે સધળા નામીયા સેઠ શાહુકાર, આધિકારીઓ

ત્યાં તેઓને સાજન માજનમાં તથા મીજલસમાં આવવાની તથા તેમના છોકરાને સામેલા કરવાની ખુશામત કરવા ગયા એક નામીયા સહુકારને ઘેર જઈ કહ્યું કે "મેહેરખાન સાહેબ! હું આપની પાસે એક અરજ ગુજરવા આવ્યો છું, તે કૃપા કરી માન્ય રાખશો, મારા મુખાદાસના લગન ફાગણ સુદ એકમનાં કર્યાં છે માટે મુરખી સાહેબ પાન ગુલાબ લેવા જરૂર તસ્દી લેશો, તમારા આવ્યાથી અમ ગરીબને માન્ય છે માટે જરૂર તસ્દી લેવી. પોતાની પાગડી ઉતારીને તેના ખોળામાં મુકી ફરીથી કહ્યું કે શેઠ ખામુખા જરા તસ્દી લેજો તમારા આવ્યાથી મારું સાજન તથા વરઘોડો શોભશે, માટે તમારી દાઢીમાં હાથ ધાલીને પગે પડીને તથા મારી પાગડી તમારા ખોળામાં મુકીને અરજ કરું છું ખામુખા પપધારણું તમારા શેવક ઉપર મોટો ઉપકાર થશે." બ્યારે શેઠે તેવાત કબુલ કરી ત્યારે વળી કહેવા લાગ્યો કે "સાહેબ દોલત જાહેર, એક વાત કેવાની ભુલી ગયો; આપના મંછુ ભાઈ, સરૂપચંદ ગાંડી બેઠેન વિગેરે વાળાં પડધમ સાથે સામેલા કરશો હું જવતાં સુધી આપનો ઉપકાર ભુલનાર નથી, "પ્રમાણે સરઘસ દીપાવવા માટે સરવ પારશી, વાણીયા, કિત્રી, શેઠ શાહુકારો તથા અમલદારોની ખુશામત કરી કુતણુ ઘેર આવ્યા વળતે દહાડે મીંડવા મુરત હું તેથી મોટો માં

કવો ખાધી જમાલવાનું જારી કીધું.

સમજનો! તમારી વ્યાગળ કુલશુભના લગ્નની ધામધુ-
મનું વર્ણન કર્યું પણ રંગમડપનું વર્ણન કરવું રહી જાય છે
માટે તે મોટા મંડપનું વર્ણન મારી મંદ મતીથી કરું છું તે
૫૨ જરા ધ્યાન આપશો.

પ્રથમતો પેસતાંજ જ્યાં જોશો ત્યાં જોતે રંગ ખેરંગી તરે-
હ તરેહવાર ચિત્રો માલુમ પડતા હતાં, આસપાસ હાંડીઓ
અને તેની વચ્ચે મુન ટાંચ્યાં હતાં તેથી રાત્રે એવો સરસ
પ્રકારા પરતો કે ખીન્ને બાહુદય થયો હોય તેમ લાગતું
હતું. તેમાં વળી સાંમસામી મોટા આયના ટાંચ્યા હતા તે-
માં જ્યારે નેહિયે ત્યારે આપણે ક્યાં ઉભા છં.એ તે
કુધાંત જુલી જતા, કે.લાક ખિચારા ખોસબેર આવતા અને
સામા અયનાની પ્રતિષ્ઠાયાથી એવું સમજતા કે હજી અ-
શારી જવાનું છે, એમ ધારી જ્યારે વ્યાગળ જતા ત્યારે
સામા આયના સામે ધરીમ દેતું માથું ચાકનાતું તેથી ખી-
જઓ મસ્કરી કરતા, અને પેલો ખિચારો શરમોદો પડી
જતો. આયનાઓની વચ્ચે વચ્ચે સુંદર સુંદરીઓની મોટી
મોટી તસ્વીરો ગોઠવી હતી, જેથી હૃદયને અતિ આનંદ થ-
તો હતો. તરેહવાર શેત્રંજી, ગાલીઆ વિગેરે રમણિય ખીજ
જાથી મંડપ ખહુ દેહીપ્રમાન દીસતો હતો. એક તો ખુ

રશી કોચ વિગેરેની હતી, અને તે ગોઠવવાની શુદ્ધિ અર્થે સરસ હતી કે તેથી મન ધાણું પ્રકુલીત થતું હતું. આવા સુશોભિત મંડપમાં જ્યારે વરોદરા વાલી ઉમદા ખખરાનો નાચ થતો ત્યારે ત્યાં ધનંદ્રપુરીરામ શોભા થઈ રહી હતો. મોટા મોટા શેઠોઆ આવતા જોઈ કુલણજીનું મોં વારંવારે મલકાયા કરતું હતું. મુરખાદાસ તે ખધાને લટકાળી ચાલે પાન સુલાખ આપવા ઉઠતો હતો, અને ખધા લોકો તેની સલામ ઝીલતા તેથી એનો હરખ માતો નહોતો. આ પ્રમાણે મી-જલસનું કામ પૂરું થયું હવે સરઘસની શોભા જુઓ!

કાગણ મુદ્દ એકને દીવશે મોટો વરધોડો નિકળ્યો તે વેળા કુલણજીનો હરખ માય નહીં. મોં મલકાયા કરે માંડવામાં મોટા મોટા નામીયા લોકો ખુશામત કરવાથી આવ્યા હતા, તે જોઈ કુલણજીએ જાણ્યું કે મારી આખરે કંઈ નેવી તેવી નથી. આવા આવા મોટા લોક ખીજા કોને ત્યાં જાય છે ? એ પ્રમાણે કુલણજી તો ખુશી થઈ કુલાઈ ગયા. એક તરફ માંડવામાં ઉમદાખખસ નાચે; ને ખીજી તરફ તોખત નગારાં ને અંગ્રેજી વાજુ વાગે, ત્રીજી તરફ મોટા મોટા સાબેલાઓ તૈયાર થઈને આવે; એ પ્રમાણે સઘળી ધામધુમ થઈ રહી હતી. પછી મુખ્યાદાસ વરરાજા હાથમાં નાળીએર લઈ ઘોડાપર બેઠા અને એની બેઠેને મુખ્યાભાઈને કોઈની નજર લાગે

નહીં માટે માથેથી છાગુ ઉતારયું, તેના ઘોરાપર સોનેરી સા
જ નાખ્યો હતો, ત્યાં મુખ્યાદાસનું મોં પાન ઇલાઈચીથી ભ-
રેલું હતું, તથા તેમાં હોઠ હીંગલોકથી રાતા રંગેલા હતા,
લોકોની ખુશામત તથા કાલાવાલા કરીને આણેલા મોતીના
છડા, કાનના કુંડલ તથા પાઘડીપર હીરાનો શીરપેચ, એ સ
ર્વથી મુખ્યાદાસનું મોં ચકચકી રહ્યું હતું મુખ્યાદાસના ઘો-
ડા ચાલતા માંડ્યો એટલે ખાયડીઓએ નિચે પ્રમાણે ગીત
ગાવા માંડ્યું.

ગીત.

કુવર હેલ દધ ઘોડે ચડીયા
તારા વેરીને ધાસકા પ્રીઆ.
કુવર દહીંયનાં ગોરસ ખાટાં,
તારા વેરીના હધડાં ફાટ્યાં.
કુવર દહીંયના ગોરસ મીઠાં,
તારા વાહાલાએ અચરજ દીઠાં.
કુવર ખુંપ તે અસરોને મસરો,
જેના આવ્યાં તે સામુ ને સસરો.
કુંવર ખુંપેતે જડીયા ખાપ,
રાજનમાંસોઇએ જાઆવરના ખાપ
કુંવર ખુંપે તે જડીઆરે હીરા.

સાજનાં સોઘએ જીઆવરના વિરા.

કુંવર ઘોડે છે કુસની પાખર.

તારા સમા શોભીતુંરે સાજન,

કુંવર ઘોડે છે કુસની વારી,

કરવડો ઝાલે જીઆવરની માલી.

કુંવર ઘોડા પાછળ કાગધેન,

રથે બેસે જીઆવરની બેહેન.

પછી ગાજતો વાજતો વરઘોડો ચાલવા માંડ્યો ત્યારે કુસ
જીજીએ પોતાના કેટલાક જાણખીતાને પાસે બોલાવી કહ્યું-
કે જીજી ભાઈ જેમ સારૂ દેખાય તેમ રાધળા શામેલા ગોડ
વો પ્રથમ બધી ચારકો રાખો પછી બગીચો, સામેલા પાલ
ખી વિગેરે ગોડવડું પછી તેઓ આમ તેમ દાડવા મંડી ગ-
યા અને આ પ્રમાણે ગોડવડું રાધળી ચારકો આગળ
નીકળી તેની પછી ત્રણ અંગરેજ વાંઘાં, તેની પાછળ બ
ગીચો અને ત્યારબાદ શામેલા અને પાલખીઓ હતી. ૬
રેકની અગાડી ગોખત, નગારાં, તાંસા ને પડધમ વાગતી
હતી, પછી મોટું સાજન ચાલ્યું જેમાં સરવે જ્ઞાતોના મોટા
મેટા ગ્રહસ્થો હતા, તેની પછી મુરખાદાસના ઘોડો અને-
તેની પછવાડે સ્ત્રીઓ ચાલતી હતી. મુરખાદાસની માત.એ
કપાલ ઉપર બોટા મોનીના મોઢા ધાડ્યો હતો ને હાથમાં
રામ નુદીવો લીધો હતો બધી સ્ત્રીઓ ગીત ગાતી ચાલતી હતી

અનર

હરિ ખના કિન્ન ખતાઈ તુને મેરી ગલીયાં
મેરી ગલીઆરે ગુલાબી છડીયાં, હારે ખના૦
હરિ ખના ચીરતો તેરા લાલ ખનીયા,
લાલ ખનીયારે ગુલાલ ખનીયા, હરિ ખના૦ ૧
હારે ખના નીમાતો તેરા લાલ ખનીયા,
લાલ ખનીયારે ગુલાલ ખનીયા, હરિ ખના૦ ૨
હારે ખના મોંજતો તેરાં લાલ ખનીયાં,
લાલ ખનીયાંરે ગુલાલ ખનીયાં. હારે ખના૦ ૩

હાકેમ કે છડીદાર મોચંગ ફર ખજાવેરે-ટેક
રાનામે મોર નચાવેરે જંગલમેં ધુમ મચાવેરે, હા.
ખના તેરા ચીરા બેજુ ખના મેરો પેર ન જાણેરે,
છખીલા પેર ન જાણેરે રંગીલા પેર ન જાણેરે, હા.
ખના તેરા મોતી બેજુ: ખના મેરો ૦ છ૦ ૨૦ હા.
ખના તેરા નીમા બેજુ: ખના મેરો ૦ છ૦ ૨૦ હા.
ખના તેરા મોજ બેજુ: ખના મેરો ૦ છ૦ ૨૦ હા.

એ પ્રમાણે ધામધુમથી વરઘોડો નીકળ્યો, તેને જોવાને-
ધણા લોકની ઠઠ મગી હતી; સડ કોઈ પુછવા લાગ્યા કે આ
કોનો વરઘોડો ? ત્યારે જવાબ મળતો હતો કે કુસાણના મુ-
રખાદાસ પરણે છે તેનો. કુસાણ એટલા બધા કુસઈ ગયા કે

સાંજનમાં ચાલતા ચાલતા ડોક ઊપર નીચે કરચા કરે, સાંજનમાંથી જરા દુર જઈ સમજી લાલને કહ્યું કે. જોયો-આપણા વરઘોડો! કેવો મોટોછે? એ કેવો લાગેછે તે તમે જ રા આગળ જઈને તપાસો ને એની સઘળી શોભા મને રાત ના કહેજો, વળી ત્યાંથી પાછા સાંજનમાં આવીને દરેક મિનીટ પછી થોડેક દુર જઈ પોતાના જોળખીતાએને કહેવા-લાગ્યો કે સાહેબો જરા જરા લાઘટની ગોડવણ સારી રખા વળે શોડના કહેવાથી સમજીલાલ તપાસ કરવા ગયા અને ગણેછે તો ૫૦ ચારક, ૨૫ બગીચો, ૩૦ સામેસાને ૧૦ પા લખીઓ બાદ સાંજન માંજનમાં હજારેક આદમી હતા ને-પાછળ પુલકળ સ્ત્રીઓ હતી; એવી ધામધુમથી છેલ્લે વરઘોડો ઘેર ઉતર્યો રાતના કુસળજીએ સમજીલાલને પુછ્યું કે ધામ-ધુમ કેવી હતી.

સમજીલાલ—શેઠ ધામધુમમાં કાંઈજ કસર નહોતી એવો વરઘોડો મેં મારા બાપ જન્મારામાં પેહેલ બેહેલા-જ જોયો.

કુસળજી—સમજીલાલ ! મારી ગામમાં દેવી આખર છે? કેટલું જખર સાંજન હતું ? એવું સાંજન કોઈ બીજે એકકું કરત કે ? પગને ગરદન એક થાત તોપણ થાત નહીં; તમે કહેતા હતા કેની કે ખરચ ન કરો. પણ ખરચ ન કરત તો આવી આખર અને શોભા કયાંથી મલત વાર ?

સમજી સમજીલાલ આની મુરખાઈપર મનમાં હસવા લાગ્યો. અને ભાઈને માફું લાગે તેથી કાંઈ બોલ્યો નહીં. આથી કુસંગુજી ખુબ કુલાઈ ગયા, આખી રાત હરખમાં ને હરખમાં ઊઠ્યા નહીં. ચાર પાંચ વાર પથારીમાંથી ઉઠી મુઠે તાલ દધ આમ તેમ આંદા મારવા લાગ્યા વહાલી વહુ એ લટકો કરી કહ્યું કે હવે જસ થાક્યા પાક્યા મુવો નહીં તો હેરાન થશે. વહાણે વહેસા ઉઠવું પડશે. પાછું કામ છે. ત્યારે કુસંગુજી બોલ્યા “ અમી સાંસજીયું, મને તો ઊંઘ આવતી નથી. લોકો કહે છે તેમ મને હરખવા થયો છે. હજી કહેની કે આવો મોટો વરઘોડો કોઈને ત્યાં તેં દીઠો, હતા ? આજ આજા મોટા લોકોને ત્યાં જતા હતા ? ઉમદાખખસ નામનો નાનીસો તાયફા સજ્જનની અગાલી ચાલે, એ કાંઈ જેવું તેવું કહેવાય ? આપણને જે શોભા મળી તેની આગળ જે પૈસા ખરચ્યા તે વળી ગયા. આપણો મુરખાદાસ મોટો ભાગ્યવાન તો ખરો. આવો વરઘોડો મારી વખત પણ નહોતો નીકળ્યો. અહો ચકલે ચકલે ફટલાક લોકો આ વરઘોડો જોવાને ભેગા થયા હતા ? આ બધું મેં મારી નજરેજોયું તેથી મારા મનમાં હરખ માતો નથી. કાલે પણ પાછી ધામ ધુમ છે, અરે પણ કાંઈ ફાકર નહીં; હોસમાં ને હોસમાં કંઈ થાક જણાવાનો નથી. ”

એ રીતે કુસંગુજી આખી રાત જાગ્યા અને ખીજે દિવસે પણ મોટા ઠાઠી વરઘોડો કહાડ્યો તે પહેલા દિવસ

કરતાં મોઠો નહોતો' તો પણ સારો કહેવાયો.

એ પ્રમાણે વરઘોડો કન્યાને તોરણે આવ્યો અટકે મું-
ખાદસની બહેન જે ગીતાં ગાવામાં એકકો હતી તેણે ગવ-
રાવવા માંડ્યું.

ગાત.

શેરી શેરી ધુધરડા વાગેછે,
ઢોધ ઉમરાવ જાદા આવે છે,
કોઈ જાણુ કરો પીછાન કરો.
પેલા નવલા વેહેવાઈને જાણુ કરો,
પેલા કોડાયા વેહેવાઈને જાણુ કરો.
તારા શેરી છે સુગાળી રે,
તારી ઘર ધણીયાણી કાળીરે.
મારી જાનમાં આવ્યા મોઠારે,
વેહેવાણુ જળ ભરી લાવો લોટારે.
વેહેવાણુ લેજેરે કંકાવટી,
તારે ખારણે આવ્યો નાણાવટી.
વેહેવાણુ લેજે રે સોપારી.
તારે ખારણે આવ્યો વેપારી.
વેહેવાણુ લેજેરે મુપડલુ,
તારા ભવનું તે ભાગ્યુ દુખડલું.
તારા ચુલા પછાડી ગારારે,

[૨૪]

તારે દીકરી જાણ્યાનો વારોરે,
તારા ચુન્ના પછાડી ઇંટ રે,
તારે દીકરો જાણ્યાની રીતરે,
તુંતો દીકરી જાણી જાણી થાકીરે,
આંખા કેરીની પેઠે પ.કારે.

હવે સસરાના ધરનો તાલ બુઝ્યો! વર રાજનું નાક તેની સાં
સુ તાણે માટે મોટી સાવ ચેની રાખવામાં આવી હતા. વર-
રાજના નિત્રો તથા તેના સગાં નાકે આઠા રૂમાલ ધરીને ઉભા
હતા. જ્યો તે બિચારાનું આખું મોં રૂમાલથી ઢંકઈ ગયું હતું!!
ત્યારપછી સાસુએ વરને પોંખવા માંડ્યો તે વખતે નીચે
પ્રમાણે ગીત બંધરાઓએ ગાવા માંડ્યું.

ગીત.

મહાવર તોરણે આવ્યારે,
સાળાએ સહોકા બોલાવ્યા રે
સસરાએ પુજકરી પધરાવ્યા રે
નવી વેહેવણ લો રાણુગાર રે,
પહેરણ પીલડા પાટ રે,
આઠણ નવરંગી ઘાટ રે,
છાંટે છે કન્યાનો ભાઈ રે,
પોંખવાની કરો સખાઈ રે,
વેહેવણુ ઘોળે તારા હાથ રે,

તાણજે મારા છઆવરનું નાક રે
 રખે મારા મોતીનું પાણી જયરે
 રખે મારો હોરલો અંખો થાયરે
 રખે મારૂ મોગરકુ કરમાય રે,
 ધુશળ ધુશળ ને રવાઈ રે.
 સાસુએ પોંખ્યો છે જમાઈ રે
 સરીચો સાંપડ ને ત્રાક રે,
 હરખીને તાણ્યુ છે નાક રે
 હરખીને નાખીછે પીડી રે
 વેહેવણુ હરખે હરખે હીડી રે.
 હરખીને ઉતાર્યા સાંપડ રે
 ધાણું છવો નવી વહુના ઢાંકણુરે
 મળે ઘાટ ઘાલીને તાણ્યા રે,
 મંડપ માંહેરડામાં આણ્યા રે,
 છઆવર અરડ મરડ કરા પેઠારે
 જઈ સાસુની સોડમાં બેઠા રે,
 વેહેવણુ તારૂં મોટું પુન્ય રે.
 તું તો જમાઈ પામી રતન રે,
 તડકે બેસીને તપ કીધાં રે.
 નર્મદામાં અધજળ વચે નાઈરે.
 તેથી પામી રૂડો જમાઈ રે,

(૨૬]

માહેરડામાં શ્રી માતાજી એવારે
કન્યા આણી છે તતખેવ રે,
પછી પોંખધને માંડવામાં ગયાં ત્યા થોડી વારે સમય વ-
રતે સાવધાન થયા અને ગ્રાહણો લાંબા રાગડા કહાડી મં
ગળાદૃક લાણવા મંડ્યા. તે નીચે પ્રમાણે—

શ્લોક.

ગંગાગોમતીગોપતિગણપતિગોવિંદ
ગોવર્ધને ॥ ગીતાગોમયગોરજોગીર
સુતાગંગાધરોગૌતમઃ ॥ ગાયત્રીગરુડો
ધ્વજાગુણાનિધીગંભિરગોદાવરી ॥ એ
તેષાંમંગલકાર્યનીત્યંકુર્યાત્સદામંગલં

શુભ લગ્ન સાવધાન, આચાર્ય સાવધાન વરકન્યા સાવધાન,
સમે વરતે સમય. પગ ૫૦ નો સમય અંતર સમય.

શ્લોક.

ગંગાસિંધુસરસ્વતીચયુમનાત્રીવેણીચ
ગોદાવરી ॥ કાવેરીસરયુમહેંદ્રતનયા

ચર્મીવર્તીવેદિકાં ॥ ક્ષિપ્રાવેત્રવતીમહા
સુરનદીક્ષાતાગયાલગુકી ॥ એતેષામં
ગઢકાર્યનીત્યંકુર્યાત્સદામંગલં ॥ ૨ ॥

શુભ લગ્ન સાવધાન, અત્યાર્ય સાવધાન, વરકન્યાં સાવધા
ન ઠાળીકંઠી સાવધાન સમે વરતે સમય પૂજા ૪૦ નો સમય
અંતર સંત્ય. ઇત્યાદી ઇત્યાદી.

પછી હસ્ત મેળાપ થયો. કે તરત વર તરફનાં બધરાઓએ
ગાવા માંડ્યું.

ગીત.

ઢેલા ઢમકચરે વરવહુના હાથ મળ્યા,
જેમ ઇશ્વર ને પારવતીના હાથ મળ્યા.
તેમ જીઆવને નવીવહુના હાથ મળ્યા.
પારવતીની સૈયો સાથ મળ્યા,
જેમ--ભાઈને વહુના હાથ મળ્યા,
તેમ જીઆવરને નવાવહુના હાથ મળ્યા.

ત્યાર પછી વર કન્યાને ચોરીમાં બેસવાની વખત થઈ એ
ટલે વર કન્યા ચોરી આગળ ગયાં કે સામસામી બે તરફની
વેહવાણી ગીતો ગાવા લાગી તેનો દેખાવ એવો વિચીત્ર હતો

કે હુરત કોઇ અંગરેજ જીવાને તો હાસ્ય થયા વીના રહેજ
નહી ઉછળી ઉછળીને ગીતો ગાય ! વાહ શી મનનો આર્ય
સ્ત્રીઓની ખુબી !!!

પછી મુખ્યાદાસે પોતાની વહુના હાથને કંસારજમયાનો ઓ
રીઓ લીધો ! ખાદ મંગળ કરા કર્યા તેમાં મુરખાદાસે સુંદર
ગવરી કરતાં પેહેલાં ખેસી જવાની ધણી સાચેની રાખો હતી.

ત્યાર પછી ગોત્રદેવીની પુનકાંધી, તથા એકી બેકી રમી
વરકન્યા લઈ જવાની તજવીજ થવા માંડી તેમાં કમનશોએ મુ
રખાદાસ હાર્યા, એટલે મુરખાદાસના મોતરો જોએ એનો પા
સેજ બેઠા હતા તેમણે ગોરના હાથમાં ૩ ૦ મુકચો એટલે ગો
ર બોલી ઉઠ્યા કે મુરખાદાસ જીવ્યા ! મુરખાદાસ જીવ્યા ! વા
કેવો સારી પ્રસંસા ચુકન રૂઢી !!!

વર કન્યા બેઠ પાલખીમાં બેઠાં ને મોઢી ધામધુમથી વરને
ઘેર આવ્યાં વળતે દિવસે ઉખેતર તથા ગોરવ થયા તે દીવસે પ
ણ ગાજતે વાજતે રાતના નવ વાગે વેહેવાઈને માંડવે ગયા;
ગોરવ જમતાં મુરખાદાસની મા તથા ખીજાં સગાં વહાલાં બિ
ભસ્ત ગીતો ગાવા લાગ્યાં, તે સાંભળી કુલણજી હરખાવા લા
ગ્યા કુલણજીની બેન સ્ત્રી અને દીકરીઓ કુલણજી સાંભળે તે
મ મોઢેથી લાંબા લાંબા હાથ કરી ફટાણાં ગાવા લાગી કુલણ
જી પેતાની બેન સ્ત્રીને દીકરીને જીવંત ગોતો ગાવામાં આવી
કુશલ જોઈ ઘણા ખુશી થયા !!! પહેરામણી પેહેરી વરકન્યા વિં

ગરે સૌ ઘેર આવ્યાં આ પ્રમાણે લગ્નનું કાન પતી રહેવા આવ્યું ! હવે પછી નાત જમાવવાની તક્યારો થવા માટી ગોર ઘેર ઘેર પોકારતો ગયો કે “ ફલાણુભાઈ ! કુલણુજીના મુરખા દારા પરણ્યા તેથી કુલણુજીની તરફનાં તમારે ઘેર સંબેજનનો તરાં ” સાંજરે ચાર કલાકે સરીઆમ રસ્તાપર નાત જમવા બેઠી ત્યાં જત જતનાં પકવાંનો અને જત જતનાં શાક ભાજી કીધાં હતાં રસોઈતો ઉત્તમ પ્રકારની કરાવી હતી કુલણુજી અને મુરખાદાસ કસબી કોરનાં અખોટીયાં પેહેરી તથા લોકનાં ભોખ માગી લાવેલાં કડાં સાંકળાં ધંદારો વિગેરે લટકાવી તથા કસબી શાલ ઝોડી સર્વે મિત્રને તથા ખીબા માણસોને કહેતા હતા કે “ સાહેબજી પીરસવા રહેજો ” એ માફક ઉપરીપણું કરવા નોકરો,

જમવાનું પકવાન ઉત્તમ પ્રકારનું હતું, પણ માણસો બેઠા હતા હજાર તેથી પીરસનારની ખોટ પડી, જેથી પીરસવાની તાકોઈ થઈ શકી નહીં, આવું ક્ષેષ જમનારા બોલવા લાગ્યા કે “ જુઓ ભાઈ કુલણુજીએ નાત જમાવી પણ પીરસવામાં અંધાર છે. ” એ પ્રમાણે કુલણુજીને ત્યાંને ત્યાંજ સાખાશી મળી ગઈ અરે એતો પ્રથમ ગણુડા બેઠા, ખરી કુજેતી થવી તો બાકી છે.

મુરખાદાસ એક મોટા રેશમી ફૂમાલમાં પાનના ખોરા ભરી

લટકની ચાલે સહિને ખીડા આવવા લાગ્યા એમ દેખાડવાને કે
મુરખાદાસ પરણ્યો તે હજી અલખત તે વેળા તો સહ કોઈ
એના સામુ જોના હતા કારણ કે વરરાજા હતા. કેટલાંક ઉછાં
છળાં છોકરા એને ત્યાંનાં ત્યાંજ “ વરરાજા, રોટલા તાજા, ધી
થોડું, વરરાજાનું માથું ખોડું ” એમ કહીને ખીજવતા હતા
તેને વરરાજા પાન આપ્યા વગર જતા રહેતા હતા. સહિની ન
જર મુરખાદાસ પર જતી જોઈને કુલણજી ખુબ મગન થયા, એ
ને મનમાં વિચારેછે કે “ આહા છોકરાની શું ચંદ્રમા જેવી કાં
તાછે. પછી સહ પાનખીડાં લઈ પોતપોતાને ઘેર વિદાય થયા.

તે દીવસે જમી કરી કુલણજી શાકયા પાકયા નિરાંતે સુવા
ગયા; અને આ મેટા કાર્યથી પાર પડેલા જોઈ સતોષ પામી
ધણા દિવસના ઉજ્જગરાવાલા તેથી સુધ ગયા; ને ખીજે દિ
વસે સવારે દશ વાગે ઉઠ્યા.

એ રીતે પાંચ સાત દિવસ સુધી કુલણજીએ ખુબ ઉધ લ
ઈ અરામ લીધો તેથી ઉજ્જગરાથી થએલી ખુમારી ઉતરી ગ
ઈ. ચોરા દિવસ પછી આંકડા પર આંકડા આવવા લાગ્યા, કુ
લણજી ઝટઝટ ચુકવતા ગયા અમરજી ભુખની પેહેલાએથી
પિલી વ્યાભુ રકમ લાવ્યા હતા તે પહેલાંથી ત્યાં સુધીમાં જોડા
આંકડા લાવ્યા તેમને પુરાં નાણાં ચુકવી આપ્યાં; પણ ખરચ
ધાર્યા કરતાં વધારે થયો તેની ખાતર રહેલો નહીં, ભરતો

તથા નાહાલચંદ્ર ધોવાલાની ખંનેની રકમ મોટી ખાકી રહી, તેઓએ ઉધરાણી કરવા માંડી તેથી કુલણુજી ગભરાયા, તથા મોટી ચીતામાં પડ્યા કે હવે હું કયાથી આપોરા ? માથે પા ધડી ધાલો તરત એક ખીજ સરાફને ત્યાં દેડ્યા, પણ રસ્તે જતાં કંઈ શુકન ખરાબ થયા તેથી ખિચારો ફ્રોકટ ભમી પા છો આવ્યો સરાફેએ જાણ્યું કે કુલણુજીએ અછી ધામધુમયા લગ્ન કીધાછે તેને લાંબે ભાઈ ભીડમાં આવ્ય.છે, તેથી સરાફેએ ધાસ્તી ખાઈને એ ખાનું કાઢ્યું કે હાલ નાણાંની ભીડ છે, તેથી કુલણુ ખિચારો નીરાશ થઈ પાછો ઘેર આવ્યો. પેલા ભણુભાઈ તથા નાહાલચંદ્રે ઉધરાણી તો વધારે તાકીદમાં કરવા માંડી તેઓને કુલણુજીએ વાયદાપર વાયદા કરવા માંડ્યા. તેઓ હવે કંટાળી ગયા હતા તેમાં ભરુભાઈતો ગુસ્સામાં આવી કહેવા લાગ્યા કે રૂપિયા આપેછે કે નહી નહીં તો ફરીયાદી માંડું છું એ શબ્દ સાંભળી કુલણુજીનાં તો પેતીયાં જ છુટી ગયાં ને ધાસ્તી લાગી કે ફરીયાદી માંડી તો અમરજી પણ જાણશે કે એની પાસે કંઈ નથી. એટલે તે પણ વળી મને સપડાવશે. ખાકી તો હોગરાં મારો ગમે તેમ ચલાવ્યા કરત વારા ફરતી ચાર પાંચ મહીને એકના કહારી ખીજને ને ખીજના કહારી ત્રીજને એમ ઉચલપાથલ કરી નભાવી લેત હાલ કોઈ પાસે જઈને મંગાય એવું નથી. કારણ કે તેઓ વીચારશે કે એણે મોટા ઠાઠથી લગ્ન કીધાં, માટે કરજમાં ડુબેલો હશે,

તેથી હવે ગરબ વખતે વ્યાજ લેવા આવ્યોછે. એ પ્રમાણે કુલજી ધણા ગભરાવા લાગ્યા. પેલા નાહાલચંદ્ર ધીવાળાએ તો ભર ખબર વચ્ચે એ ત્રણ વાર ઉધરાણી કરી કુજેત કીધો, તેથી ધણાજ ગભરાઈ પોતાની વાહાલી વહનું ઘરેણું બરાણે મુકી નાહાલચંદ્રનાં તો નાણાં આપ્યાં ફક્ત પેલા ભગુભાઈની રકમ રહી. તેણે એકની સવાઈ લખાવી લઈ મુદત વધારી આપી. એ મુદત પુરી થવા આવી પણ રૂપોયા આપવા ના કુલજીજીને સાંસા પડ્યા, તેમ રું કરવું તે પણ સુજે નહી મુદત પુરી થઈ તેથી ભગુભાઈ જીવ ખાશે અને આખરૂના કાંકરા થશે એવી ફીકર થવા માંડી; તેથી ખાતું પોતું પણ સુજે નહી. પછી વીસારયું કે કોઈને જાણ્યા ગયા શીવાય આપઘાત કરવો એ સારૂ છે કેમકે એના નિના ખીન્ને ઉપાય નથી. આવો વીચાર કરીને તે રાતના ખાર વાગે ઉઠ્યો. ને હાથમાં દીવો લઈ કુવામાં પડવા ગયો. કુવાપર દીવો મુકી કમરે પથરો ખાંધતો હતો, એવામાં દઈવયોગે એક ખનાવ ખન્યો

સમજીલાલ પોતાના કોઈ મિત્રને ઘેર કામે ગયો હશે, તેની રસ્તે જતાં દીવાપર નજર ગઈ, ને જોયું તો કુવા પાશે કુલજીજીને દીઠા, સમજીલાલે પુછ્યું કે કેમ ભાઈ આટલી રાતે કુવાપર રું કરોછો ? આટલું સંભળતાં વારનેજ કુલજીજીની આંખમાંથી દરરડ આંસુ પડવા લાગ્યા; તેણે બહુ પશ્ચાતાપ કરી કહ્યું કે, ભાઈ મારી કમખખતી છે, માર આ

વી અવસ્થા થતી સરજત, તેથી તમારા સરખા ખરા મિત્ર-
 ના રૂડી શિખામણ મેં સાંભળી નહીં, મારૂં નશીબ ! હાલ
 ઉધરાણીપર ઉધરાણી થાય છે, ને ઘરમાં તો ભાઈ, તુ જાણે
 છે કે કેમ છે તેથી અંતે અકળાઈને ભાઈ મેં તો કુવામાં પડ-
 વાનો નકી વિચાર કીધો છે; માટે ભાઈ મારી પાયલી છોકરાં
 ને સંભાળજે; જેવું મારૂં નશીબને જેવું દૈત્ય સરજત ! અ-
 મ કહીને કુવામાં પડવા જેવો જાય છે, તેવોજ સમજીલાલે
 તેને જોઈ તમારો મારી કુવામાં પડતો અટકાવ્યો અને ક-
 હ્યું કે, “ રે અભાગીઆ ! રે મુર્ખ ! હવે આપઘાત કરવા
 તઈયાર થયો છું ? તારા જેવાં ખેવકુદને સમજાવ્યા ન સમજે,
 પાણુ ઠોકર ખાય ત્યારેજ સમજે છે, જેની પાશે પૈસો હોય !
 તેને પાણુ આવો ગેરવ્યાજખી ખરચ કરવો ન ઘટે, તો તારી
 પાશે કુટી બદામ ન હતી તે છતાં આવો ખરચ કરતાં રામ
 યો નહો ? જ્યેષ્ઠુ તે ન વિચાર્યું કે હાલ તો હું કોઈના
 પછાશાથી ખરચ કરું. પાણુ પાછળથી મારાને છોકરાના શા-
 હાલ થશે ? આપણા લોકમાં એવા હું ઘણા તમાસા જોઉં છું
 કે જેઓના પાપ લાખો રૂપીયા મુકી ગયા હોય છે પણ તે-
 યો અગર તેના વંશજને હાલ ખગલમાં રાટી પીછોરી લઈ
 ફરે છે. જેટલા રૂપીયા તેં લગ્નમાં ખરચી નાખ્યા તેનો પાભા
 ગ પણ જો છોકરાના વિદ્યાઅભ્યાસમાં, તથા પુસ્તકશાળા ઉ

ધારવામાં અગર ખીજ એવા સુકાર્યમાં વાપર્યા હોત તો આ-
જે તારે કેટલું નામ અમર થાત ?

આપણા લોક લગ્ન તથા શોભત પછવાડે આવા અગણિત
ખર્ચ કરીને દેખીતા અંધળની ખાડામાં પડે છે. તે જાણે
છે કે આનું શું ફળ થશે, તોપણ ગાડોઆ બ્રવાહ પેઠે વ
ગર વિચારે પુર્વજ્ઞની અઘટીત રૂઢીઆ તજતા નથી. તારા જે
વા કેટલાએ આંધળાએ આવો નકામો ખર્ચ કરતાં ખીતા ન
થા. મારો એકનો એક દીકરો ને તેના લગ્નમાં સારો ખર્ચ કી
ધા વીના કેમ ચાલે ? એમ બીચારી લગ્નને અવસરે હજી-
રો રૂપીયા ઉરાડી નાખે છે. ને એથીજ આપણા લોકો આ-
વો ભુરી હાલતમાં આવી પડ્યા છે. તમને અજ્ઞાનોને કહ્યું
હોય કે છોકરાને કેલણી આપવા હજાર ખારસો રૂપીયા ખ
રચો તો તમે ચમકીને તરત બોલશો કે શું માત્ર છોકરાને
લગાવવા પાછળ હજાર ખારસો રૂપીયા ખર્ચાય ! દશ પં-
દર ને ધાર્યું તો વળી પચાસ રૂપીયા કોઈ મેહેતાજીને આપ્યા
કે લણાવો હોશીઆર કરશે. કેવી મુરખાઈ ! ! !

પણ હવે રે મુખ ! ચાલ ઘરમાં. કુવામાં પડવા તથ્યાર
થયોછે તો અગવિથી વિચાર કેમ ન કીધો કે કુવામાં પડવા વ
ખન આવશે? હવે ચાલ મારી સાથે મારે ઘેર. મારી પાસે
નાણાંતો નથી કે હું તારા ભગુલ ઇશોકને આપુ, પણ આ
લગ્ન ઊપાય ખતાવું તે કર. આપઘાત શું કરવા કરે છે !

આપઘાત સમાન દુનિયામાં બીજું મોટું પાપ એકે નથી માટે હું કહું તેમ કર. કાલે પાછલી રાતે મનકાપુરી શહેરમાં આલ્યો જા. ને ત્યાં જેમ તેમ કરી તારે નીભાવ કરજે મુરખા દાસ કમાવા જેવો થાય, ત્યારે મારી તંક મોકલજે. મારા થી બનશે તેટલી તજવીજે તેને ધધે રૌજગારે વળગારીશ કુલશુભ્યે પોતાના નિત્રની સલાહ પ્રમાણે કીધું. એટલે બીજે દીવસે રાતમાંને રાતમાં અગીયારા ગણા ગયે. ગરીબ બિચારા કુલશુભ તારી શી વલે ?

આર્યો ! આ કુલશુભની વાત ખરેખર સંભવિત છે તેમ જ હાલના ઘણા ખરા અજ્ઞાની આર્યોમાં પણ એ પ્રમાણે આલતુંજ આવે છે. આપદાદા કરી ગયા તેનું ઉલંઘ કેમ થાય? એજ તેમનો અર્થોર્થ (motto) ઉપદેશ છે. આપદાદાએ કેવાં પ્રાકૃત કરીને કિરતી મેળવી હશે તેના વિચાર ન લાવતા પાસે પછિશા પણ હોય નહીં તે છતાં તેમની કિરતી જળવવા અધટીત ખરચ કરવો એટલે તે કિરતી જળવાશે એમ તેઓ સમજે છે. પણ ખરે તેઓ ભુલે છે. તેઓ અજ્ઞાન રૂપિ-અધારા કુવામાં ફાંફાં મારે છે કદાચ કોઈ તેમને તે પાસમાંથી મુક્ત કરવા પ્રયત્ન કરે છે તો કહેશે કે “એશો, એસો, હ મને સુધારાવાળાને જાણ્યા” ખરે! એમ બોલી બોલીને જ તેઓએ તેમનો સ્વારથ ખગાડ્યો છે સુધારાવાલા એટલા બધાને જ તે દુસ્મન ધારે છે. ખેર, તેમ છતાં જો તેઓ અમને

સુધારાવાળાજ ધારતા હોયતો તેઓ કુધારાવાળા કરી સુકયા
 હવે જ્યારે તેઓ કુધારાવાળા છે ત્યારે તેમની ફરજ એ છે
 કે કુધારો તણને સુધારો ગ્રહણ કરવો અયોગ્ય ખરચ કરવો
 એ સુધારાના નિયમ વિરુદ્ધ છે તો તેમણે લગ્ન પ્રસંગે અયો
 ગ્ય ખરચ ન કરવો જોઈએ, કુલણુજીને પ્રથમતો સધલા અજ્ઞા-
 નીઓએ બલકે એમની પંક્તીમાં ભળનારાઓએ ઉ-તેજન
 આપ્યું, પણ પાછળથી તેઓજ તેની નીંદા કરવા લાગ્યા એ
 જ એમની ખુબી! અને એજ એમની ઘચ્છીત કીરતી! નાય
 કાઓ નચાવી તેમાંજ મોટું માન સમજે છે જેને ત્યાં નાયકા
 નાચે નહીં તે ગરીબ કેહેવાય આ કેટલી અજ્ઞાનતા? કિંદ્યા રૂપિ
 સુર્યના કીર્ણુ તેમના ઘરમાં કોઈ દિવસ પ્રકાસતાં નથી, તેમજ તે
 મના અંતઃકરણરૂપિ ઘરમાં અંધકાર દીસે છે! નાયકા જે ખ-
 રા કુકતથી તેમનું પોષણ કરે છે, તેને સજ્જનોની સભામાં બો
 લાવાયજ કેમ! સજ્જનોએ તે સ્થળે ખીરાજવું. તેજ ઉ-
 ચિત નથી હાલની ઉછરતા વગર ઠેળવાએલી અજ્ઞાન પ્રજા
 તો એવુંજ જોઈને રાજ થાય છે. જમવા ખાવાની ખાખતમાં
 પણ તેવુંજ છે. કોઈ જરા પદ્મશાદાર અને જરાક જ્ઞાતી ભે
 જન આપવાની ઇચ્છા આછી જણાવતો હોયતો
 તુરત ખાઉધરા લોકો વાતો કરવા માંડશે કે 'ભાઈ
 જોયું' કે 'ફાણાભાઈ' તો ભુખે મરે છે. ખાપ દાદાતો કમાઈ
 ને ભાઈને માટે મુકી ગયા પણ ભાઈ તો તેમનું નામ છેક

ડુખાવવા બેઠા છે, વિગરે વિગરે ” આવાં કઠોર વચન સાંભળી તે બીચારાને હરીને તેમના નામની મોકળ કરવી પરેછે! શરમ એવા બાહુધરાએને ! એક રાત્રીના વાણુ માટે બીચારાને પછસે ટકે ખુવાર કરી છેક કંગાળીયત સ્થીતીમાં લાવી મુકે છે. ગરીબ બીચારો કુલણુ કીરતી મેળવવાની લાલચે ખરાબ થયો, અને જરૂરને બદલે જીતીયાં મળ્યાં. જ્યાં રે નાતમાં પીરસનારનો તંગો પડી ત્યારથીજ નીંદા કરવા માંડી, તો તે લોકને ખવરાવ્યાથી શો ફાયદો ? જો એટલાજ રૂપીઆ કોઈ સારા કામમાં રોક્યા હોત તો એની કીરતી કેટલી ફેલાત ? એ શાનાં રૂળ ? અજ્ઞાતાજ ? વીધાનો અંકુર રૂપી દીવો જ્યાં સુધી તેમના અંતઃકરણ વિશે પ્રદીપ્ત થયો નથી ત્યાં સુધી તેઓ આ નીંદાયુક્ત અંધારામાંથી બહાર આવનારજ નથી.

ધન્ય છે સમજીલાલ જેવા મિત્રોને ! પણ અરે બીચારો તે પણ શું કરે ? સમજીલાલ માથુ પટકીને મરી ગયા પણ પેલો અંધ કુલણુ એકનો બે નજ થયો, અને અંતે વીતી ત્યારેજ ખખર પડો. સમજીલાલે તો મીત્રની ફરજ યથા શક્તિ બજાવી પણ તે બીચારો લાચાર હતો.

આપણા આર્યો તે ક્યારે સમજસે ? તેઓને શીખામણ દેતાં સુવંરતા નથી. અરે આર્યો જાગો ? જાગો ? શું હ-

જી સુતા છો ! તમારો ઊંઘ કુંભકરણવત છે તે તણ દયો,
 અને શૌર્યરૂપી તરવાર ખાંધો; વહેમો અને કાણીક કીર્તનો
 વિશ્વાસ ન રાખો; આર્યદેશ છુટે છે તેને તારો તેને તાર-
 નાર પણ તમેજ છો અને મારનાર પણ તમેજ છો; જ્યારે
 એમ છે ત્યારે તો તાકીને તીર મારો. “ ઉદ્યોગિનં પુરુ-
 થસિંહુમુપતિલક્ષમી ॥ ” ઉદ્યોગી પુરુષ શું કરી શ-
 કતો નથી ? માટે જાગો ! જાગો ! કે જેથી આર્ય દેશ તેની
 પ્રાચીન પુરુ તોજીવર આવે. આમીન ! આમીન ! ! આમીન ! !

અરે આર્ય અજ્ઞાનિ કાં અંધ થાઓ !

થઈ જાણિતા કુપમાં કેમ જાઓ !

તણને અનીતિ સુનીતિ વધારો,

સુધારો થવાને સુધારો સુધારો.

તમારો ખરો ગાર્હસ્થ્યો પ્રવાહ,

ખરે દેખી એકું ખાલુ ખેદ થાય;

તજો એ તમારો નહારો કુધારો,

સુધારો થવાને સુધારો સુધારો.

ગયું માનને ખાનને પાન સર્વે,

પિતા જ્ઞાનીનું નામ બોલ્યું તમે રે;

હતો ટેક ને જ્ઞાન બંડાર સારો,

સુધારો થવાને સુધારો સુધારો.

ગઈ આખરને વધી ફીરતીઆરી,

(૭૬)

ખરું સુખ છોલ્યું કુસ્તે પધારી; ,
 ધરી ધ્યાન પુરું સુખેથી વિચારો,
 સુધારો થવાને સુધારો સુધારો.
 કિંધી ન્યાત મોટી મતિ રાજિ છોટી,
 જીઆ પામવા આખરું છેક ખોટી;
 કન્યા એક વાળુ થકી તે બિચારો,
 સુધારો થવાને સુધારો સુધારો.
 વઢે લોક ખાવા ખુશી વાહ વાહ,
 પછી લાગશે વાહ? એ દાહ દાહ;
 થશે રૂણ જ્યારે તજે એજ યારો,
 સુધારો થવાને સુધારો સુધારો.
 બલી લગ્ન ટાણે ગ્રહે નાયકાઓ,
 ઠરે ગાન તેને તમે ખુબ વહાઓ;
 અરે શું ઠરે તે દિન તે વિચારો,
 સુધારો થવાને સુધારો સુધારો.
 ભરે પેટ કુકલ્યથી નીશ દીન,
 તમે કેમ થાતા નથી આર્ય ખીન;
 દિવે આરાશે શું થશે કે સુધારો
 સુધારો થવાને સુધારો સુધારો.
 સભા મધ્ય આવી ગુણિકા ખિરાજે,
 ઉંચાડે શીરે સજ્જનો પાસ વહારે;

(૪૦)

ખરો આ સુધારો તમે કીધે સારો
સુધારો થવાને સુધારો સુધારો.
ખીન્ન એ વીનાના બુરા લગ્ન ધારા,
લગેથી થશે ગ્રંથની વૃદ્ધિ મારા,
નિચારો વિવેક માર્ગી બેઠા મારો,
સુધારો થવાને સુધારો સુધારો.

સમાપ્ત.

સુચના.

આ બુક શીવત્ત 'બીજી ધપ્પી જાતની બુક' આમારે આ
જપાએલી છે ચારજાએ નાટકો, તથા લેખક પંમના મો-
કોને આવી ઉપાંગી તેમજ જૈનધર્મના લેકોને ઉપીદાગી
તેમજ સરકારી નિશાળી આને ઉપ નાગી સરકારી આપડીઆ
તથા વકાલિલે ઉપાંગી કાયદાઆ ધપ્પીજ કકે. પ્રત્ય આ
પવામા આવશે.

બુકશેલર મગનલાલ વરજબુખાજીદાસ

- ૧) ફરીરચંદ કીજાચંદ.
- ૨) મેતીલાલ મગનલાલ.
- ૩) લલુંભાઈ આચુલખાસ.
- ૪) મગનલાલ દેવચંદ
- ૫) ગમેવનદાસ રણજીદાસ ડાકોરવાળા.

જાળકામ—આરે ત્યાંહાં છાપવાનું કામ થાણું સરસ
લાવજે તેમજ સસ્તી કીમતે ધણીનેપસંદપડવી જાતમાં જા
બી આપવામાં આવશે.

હી. મગનલાલ વરજબુખાજીદાસ
આપસામર પ્રેસના મેનેજર.

